

ACTA

DE LA

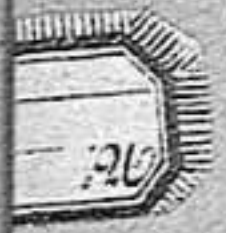
SESSIÓ PÚBLICA

CELEBRADA EN EL

ATENEO BARCELONÉS

EL 24 DE JANER DE 1903

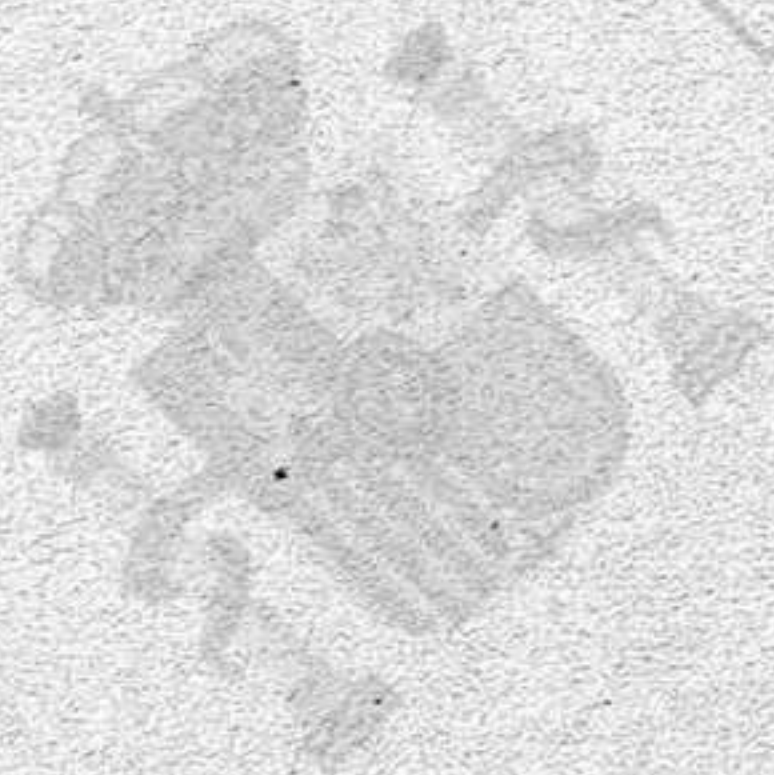

MINISTERIO
DE CULTURA

ATENEO BARCELONÈS

MINISTERIO DE CULTURA

ACTA

DE LA

SESSIÓ PÚBLICA

CELEBRADA EN EL

ATENEO BARCELONÉS

EL 24 DE JANER DE 1903

BARCELONA

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA DE L'UNIVERSITAT, 20

1903

AYUDA

ACCIONES Y OBRAS

DE INTERÉS

DE INTERÉS

DE INTERÉS

MINISTERIO
DE CULTURA

AYUDA

DE INTERÉS

SESSIÓ INAUGURAL

DE L'ANY ACADEMICH DE 1902 A 1903

En la ciutat de Barcelona, als 24 dies del mes de Janer de l'any 1903, baix la presidència del senyor D. Raymond d'Abadal y Calderó, y ab assistència de l'Iltre. senyor D. Francesch de Assís Cambó y Batlle, Tinent d'Alcalde, en delegació de l'Excm. senyor Alcalde accidental d'aquesta ciutat; del senyor Dr. D. Antoni Rubió y Lluch, en representació de l'Excm. senyor Rector d'aquesta Universitat Literaria; del senyor Dr. D. Martín Vallejo, de la Facultat de Medecina; de l'Iltre. senyor Dr. D. Joaquim Miret y Sans, de la Real Academia de Bones Lletres; de l'Iltre. senyor D. Joseph Comas y Solà, de la Real Academia de Ciències y Arts; del senyor D. Adolf d'Armenteras y Vintró, de l'Academia de Jurisprudencia y Legislació; de l'Iltre. senyor D. Francisco de Bofarull y Sans, Quefe de l'Arxiu general de la Corona d'Aragó; del senyor D. Ignasi Girona, de la Junta Provincial d'Agricultura, Industria y Comerç; del senyor D. Francisco Comerma, de la Cambra de Comerç; de l'Excm. senyor D. Felip Bertrán y de Amat, de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amichs del País; del senyor D. Frederich Rahola y Trèmols, del Foment del Treball Nacional; del senyor D. Felicià Serra, de la Lliga de Defensa Industrial y Comercial;

del senyor D. Vicens de Moragas y Rodés, representant l'Iltre. Col·legi d'Advocats; del senyor D. Emili Schierbeck, en representació de l'Associació d'Enginyers Industrials; del senyor D. Eduard Mercader, de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya; del senyor D. Joseph Garcia Ruiz, del Col·legi de Procuradors dels Tribunals; del senyor Dr. D. Joseph Franquesa y Gomis, del Consistori dels Jochs Florals; dels senyors D. Joseph Anfruns y don Salvi Feliu, en representació de la Societat Barcelonesa d'Amichs de l'Instrucció; del senyor D. Joseph Soler y Palet, de l'Associació Artístich-Arqueològica Barcelonesa; del senyor D. Rossendo Serra y Pagès, del Centre Excursionista de Catalunya; del senyor D. Joaquim Cabot y Rovira, de l'Orfeó Català; dels senyors D. Joan Llimona y D. Antoni Utrillo, del Círcol Artístich de Sant Lluch; del senyor D. Albert Rusiñol, de la Lliga Regionalista; del senyor D. Enrich Vidal y Valenciano, de La Lliga de Catalunya; dels senyors D. Antoni Llarders y D. Jaume Serra, en delegació de l'Ateneu Obrer y dels representants d'altres entitats (1), de gran número de senyors socis y dels senyors ex-presidents D. Ramon Picó y Campamar, y D. Lluís Domenech y Muntaner; el senyor President obrí la sessió, a tres quarts de deu de la vetlla, y disposà que'l senyor Secretari general sortint, D. Bonaventura Bassegoda, dongués compte dels treballs fets per la Corporació durant el curs anterior, llegint la següent Memoria.

(1) Excusaren l'assistència a l'acte l'Emm. y Revdm. senyor Cardenal Bisbe, l'Excm. senyor Capità General, Excm. senyor Governador Civil, senyors Cònsuls Generals dels Estats Units del Brasil y de la República de Cuba, el senyor Director de l'Escola Superior d'Arts y Industries y Belles Arts, y l'Excm. senyor don Manuel Girona.

Excm. Senyor.

Distingits senyors y benvolguts consocis:

Q és pera cumplir ab lo Reglament que no pas per voluntat propia prenh la paraula en consemblant solemnitat. Jo crech de bona fe, que pera ascoltar l'autorisada paraula del que tan dignament ocupa lo seti presidencial, s'ha acoblat en aquest lloch tan triada concurrència. De las tascas de l'«Ateneo» durant lo passat curs no'n tindria de parlar a dreta lley, perquè'ls actes de nostra Societat prou trascendeixen al defòra y de ningú són ignorats. Aixís, donchs, jo podria estalviar-vos a vosaltres la mortificació de sentir ma prosaica memoria, mes cal abans de tot sometre-s als Estatuts, y en aquest sol concepte es que jo m'atreveixo a comparèixer davant vostre.

L'«Ateneo Barcelonés», per sa representació intel·lectual, té de reflexar l'estat de las intel·ligencias de Catalunya y especialment de Barcelona. Nostra ciutat ha sigut testimoni de crisis de totas menas, y per lo tant aquí dins s'hi

ha reflexat, encar que ab tota imparcialitat, com correspon a las serenas regions del estudi y de la discussió intel·lectual, quelcom del estat forà de la població. No deçades l'obra humana està directament influhida per lo medi ambient que rodeja al autor. Aquí teniu l'explicació d'una mena de retrahiment qu'en la vida corporativa haureu pogut esmentar desde una certa data. Mal compresa o desconeguda nostra tasca, ha pogut semblar suspecte en determinats moments, y per això la Junta Directiva, de la que'm capigué l'honor d'esser secretari, no volgué que sos treballs fossin mal interpretats, sa missió de cultura confosa ab altrás pertorbadoras, y es per això que's posà un aturador al desenrotllo pacífich de nostra activitat social fins que, cambiats los temps, poguessim aparèixer dignes com sempre, y sense trabas d'ordre general que poguessin desfigurar los nostres actes. Aquesta es una explicació que la Junta deu als seus consocis, que, tal volta mal informats, poden haver-la acusat d'inactiva en una època determinada. Si ha sigut aixís, quedin ab aquestas declaracions de qui té l'honor de parlar-vos, fosas per sempre y apreciada com es degut, la conducta de la Junta Directiva del any passat.

Molts problemas tingué de resoldre aquesta, en ordre al govern interior de la casa. Un d'ells fou, com es y serà sempre, la qüestió del personal. En totas las sessions que celebrà la Junta tingué de tractar de tan enutjosa qüestió, a que l'obligava l'intens desitj de que'ls senyors socis trovessin sempre, com correspon a una Societat de l'importancia de la nostra, lo degut serviment.

An això obeheixen una bona quantitat d'acorts imposant penyoras, corrent escalas y també nombrant interinament personal y augmentant de sou als dependents que per son

bon portament se'n feyan mereixedors. La Junta escoltà sempre las queixas dels socis, féu comparèixer davant seu als acusats de negligencia o falta, y procurà ab tota serenitat, mes també ab tota energia y severitat, administrar justícia.

Altra de las qüestions palpitants, sempre d'actualitat, fou la Biblioteca, que al fi y al cap es l'ànima del «Ateneo». A ella se dedicaren tots nostres esforços, no tan sols en lo que's refereix a l'adquisició d'obras novas, entre ellas algunas en l'Exposició Pellicer, sinó a l'enquadrernació d'altras de las moltas existents en rústega.

També s'atengué a la reglamentació, en vista d'alguns abusos en son funcionament. Sí, senyors; per més que fassi vergonya'l dir-ho, la Junta tingué de legislar sobre un fet deplorable del que no n'acusa a cap soci, perquè ab tota seguretat sos autors no poden honrar-se ab lo títol de tals. Se trovaren alguns exemplars d'obras científicas, mutilats llastimosament per centenars de fulls. Los intrusos que cometeren tal villania, més grave que'l furt de l'obra hauria sigut, se refiaren sèns dubte de que'l crescut nombre de socis del «Ateneo» fa punt menys que impossible conèixer-los a tots, per més que vigilin los criats.

A més a més, se procurà acabar lo catàlech de la Biblioteca Amer y ordenar en armaris a propòsit sos valiosos exemplars. Se disposà que no's deixessen sinó baix la responsabilitat dels socis que'ls demanessin los llibres preciosos de la Biblioteca, aixís com los manuscrits, quin catàlech redactà l'il·lustrat consoci Jaume Massó Torrents y fou imprès d'acort ab la Junta y repartit als socis. També s'oficià a tots los Ministeris y Direccions Generals demanant las publicacions.

També se refereix al foment de la Biblioteca, l'acort

prés de fer un encant dels llibres duplicats existents en la mateixa, que donà resultats molt ventatjosos pera l'Ateneu. Tingué lloch los días 17 y 18 de Mars.

En lo temps a que's refereix la present ressenya hi ha hagut en lo personal cambis obligats per sensibles defuncions.

En primer lloch, l'auxiliar jubilat de Secretarí, Antoni Vallès, y en segon lo jove y malaguanyat Joseph Escaig, ben conegut de tots vosaltres, y quina activitat era realment exemplar. Ab ells y sas familias cumplí segons la consuetut la Junta Directiva; y si bé amortisà la plassa del primer, tingué de nombrar a altre auxiliar que fins a l'actualitat s'esforsa en desempenyar son important comès. Se nombrà també quefe de criats o majordom, y nou recaudador, per deficiencias en lo servey del que anteriorment recaudava los rebuts. A l'activitat d'aquest últim se degué un refors en los ingressos per via d'atrassos.

Atenta sempre la Junta a que'ls socis gosessin de totas las comoditats compatibles ab lo pressupòsit de la casa, ascoltà y medità totas las proposicions que li semblaren ventatjosas. Una d'ellas fou l'establiment d'un servey de carruatges del que fins a l'actualitat no se'n pot parlar més que ab elogi.

Se proposà també l'establiment d'una màquina d'escriure, y la Junta acceptà l'ofrena sense cap classe de compromís. Mes al poch temps fou retirada.

Igualment vegé ab gust l'establiment de classes d'idiomas per part de consocis, sense que l'«Ateneo» oficialment hi tingué altra intervenció que la de cessió de local.

Altres assumptos resolgué la Junta, ab quina representació m'honro en aquests instants, y entre ells no vull deixar de citar-ne un, que ha sigut per nosaltres de gran

trascendencia y que, sense aplicar-hi aquell zel y activitat, que ha sigut la nostra norma, hauria constituït un perill pera la Societat, sobre tot en èpocas determinadas y anormals. Me refereixo al compliment de lo que disposa la lley d'Associacions de 1887. Lo cas fou lo següent: Havent l'Ajuntament proposat pera compromissaris de l'elecció de un vocal pera la Junta Municipal de Museus y Bibliotecas que estava en formació, una representació del «Ateneo Barcelonés» entre altrás que estessin inscrites al Registre especial del Govern Civil, resultà que nostra Societat no figurava entre las legalment constituïdas. Això després de 25 anys de publicada la lley. *¡Risum teneatis!* Y consti que no faig cap càrrech a mos dignes antecessors en la Secretaria, donchs crech qu'ells compliren ab la lley, per més que ni en l'Ateneu ni en lo Govern hi hagués cap comprovant.

Pera evitar que nostra Societat fos tractada igual que las que clandestinament treballan pera alterar l'ordre públich, tinguérem de fer un expedient que, degut a la rahó y als travalls de nostre consoci lo diputat per Barcelona en Pere Grau Maristany, obtingué resultat satisfactori. De manera que avuy estem en lo primer any de la vida oficialment legal del «Ateneo», ja que'l certificat del Govern Civil es de 5 Maig de 1902.

Las conferencias no han sigut en aquest curs molt numerosas, mes, com sempre, interessantíssimas. Lo vicari general de la Sèu mallorquina, Dr. D. Antoni Alcover, ocupà la càtedra d'aquest lloch lo dia 5 de Desembre de 1901, dissertant sobre la necessitat que tenim tots los catalans de contribuïr a la formació del Diccionari de la nostra parla.

Lo 17 de Janer de 1902 en Joseph Torrenbó y Coder tractà l'extinció de la mendicitat de Barcelona.

En 27 de Janer tingué lloch la sessió inaugural de las tascas del curs, ab la mateixa solemnitat de sempre.

En 14 de Febrer D. M. B. Callonge donà una conferencia sobre l'ensenyansa de las llenguas vivas y'l mètodé Berlitz.

En primer de Mars lo jove y ja notable pianista don Joseph Balart, ab lo concurs de la soprano senyoreta Marina Cañizares, donà un selecte concert en aquest saló de Càtedras.

En 15 del mateix mes lo Sr. Rezouls, de la Rational School, dissertà sobre l'ensenyansa d'idiomas.

Lo dia 21 los Srs. Busquets y Punset y Massó Goula, del «Art y Patria», donaren un concert.

Lo primer d'Abril Mossèn Salvador Bové tractà lo suggestiu tema «La filosofia nacional de Catalunya».

Lo 26 del mateix mes Mossèn Santiago Estebanell y D. Antoni Busquets y Punset donaren a conèixer lo llibre de Mossèn Jacinto Verdaguer titulat: «Flors de Maria». Aquest acte motivà protestas per part d'alguns socis, a qui la Junta, sense creure-s culpable, donà satisfacció.

Lo 9 de Maig la senyoreta Campins, deixeble del mestre Vidiella, nostre estimat consoci, donà un notable concert en que posà de relleu sa exquisida execució en lo difícil art del piano.

Al mateix temps l'«Ateneo» albergà en sas reunions a la Comissió abolicionista de las *Corridas de toros*, per entendre qu'es missió de cultura. També autorisà la reunió preparatoria pera realisar per un medi popular, l'idea d'aixecar un monument a D. Francisco Pi y Margall.

La mateixa hospitalitat donà a la Societat «Art y Patria», que celebrà en aquesta sala una exposició de Bellas Arts.

La darrera part del curs s'activaren, fins a dar-los-hi forma propia pera esser sotmesas a la Junta General extraordinaria, las gestions pera'l cambi de local, preocupació de la Junta. Aquestas gestions anavan encaminadas a que l'«Ateneo», fent un sacrifici durant alguns anys, pogués trovar-se a la fi ab un edifici social propi, y digne, per sa situació y grandiositat, de l'importancia de nostra Corporació. Al cessar la Junta passada estava l'assumpto en lo mellor terrenó, donchs los preliminars de las operacions necessarias. pera l'adquisició de la casa Parellada estavan ben plantejats y semblava que'l dia que's reunís la Junta General havia de quedar aprobat, ab més o menys modificacions, lo plan de la Directiva.

Respecte al estat econòmic, tinch de cedir la paraula a las xifras, que ab sa exactitut vos informaran d'una manera certa:

En 30 de Juny de 1900 lo sobrant en caixa fou de 1,203'37 pessetas, y en lo mateix dia de 1901 fou de 7,047'76 pessetas, donant una diferencia de 5,844'39 pessetas.

Y en 30 de Juny del any passat, o sia al cessar la Junta passada, fou lo sobrant de 9,337'10 pessetas, que, unidas a las 1,592'50 d'efectes a cobrar, donavan un conjunt de 10,929'60, o sia un augment sobre 1900 de 9,726'23. Resultat falaguer y per quin la Junta acordà un vot de gracias pera nostre digne comptador D. Domingo Martí y Julià, a qui s'autorisà pera nivellar los pressupòsits, aixugant algun dèficit en los gastos, per medi del superàvit dels ingressos.

Si atenem el número de socis, en l'exercici de 1900 a 1901, eran 1,201; en lo passat arribarem a 1,263. Crech qu'en l'actualitat ja arribem a 1,300.

La qüestió econòmica preocupà a la Junta, fent-li seguir un expedient contra del pago del impost del 20 % sobre'ls lloguers que'l Govern reclamava al «Ateneo». Per sort, lo resultat fou favorable a nostra Societat, que obtingué l'exenció.

Això no obstà pera que's votessin 250 pessetas pera socors als inundats del Llobregat, y 500 pera lo monument al Dr. Robert.

També s'acordà concedir las publicacions del «Ateneo» pera l'Escola d'Arts y Oficis de Manresa.

Nostre President intervingué, ab los d'altras Societats, pera estudiar, ab motiu de la vaga general, la fundació d'una caixa de retretas pera la vellesa, celebrant ab aquest fi interessants conferencias ab las autoritats.

L'«Ateneo» conservà, com es de consuetut en la casa, cordials relacions ab las Societats similars, y meresqué l'atenció de que alguns centres y Corporacions demanessin son informe.

Entre'ls primers s'hi comptà l'Administració de Correus sobre'l repartiment dels certificats per carters especials, de quin dictamen fou ponent D. Joseph María Sabater, y de l'Associació d'ebanistas sobre'l projecte presentat per lo Sr. Busquets, creant una caixa d'invalidesa, confiant-se a D. Lluís Duran y Ventosa la redacció de la Ponencia. Abdós estimats consocis desempenyaren tan a satisfacció son encàrrech que la Junta'ls hi tributà un rescut vot de gracias.

La mort d'un consoci estimat, lo Dr. Panadés y Poblet, Pbre., Canonge de la Sèu Toletana, valgué a nostra Societat l'honra de que li fos entregat un llegat consistent en los llibres de la Biblioteca del distingit ateneista. També lo Sr. Carreras y Lastortras deixà en testament sos manus-

crits al «Ateneo», per quin motiu en actas s'hi consignà l'agrahiment de la Junta.

Y, ja que parlo de socis morts, permeteu-me seguir la costum anyal. En lo curs que vinch ressenyant, molts de nostres companys han deixat aquesta vida terrena. D'entre ells n'hi ha hagut tres que per haver-se distingit molt més en la vida pública han fet doblement sensible sa perdua: en Francesch de Sales Maspons y Labrós, lo folk-lorista exemplar, lo respectable degà del Col·legi Notarial de Catalunya, l'eminent rondallayre; l'Emerencià Roig y Bofill, metge famós y esperit cultivadíssim, y, finalment, nostre plorat ex-President, lo gran Patrici qu'en lo Congrés Espanyol féu escoltar ab respecte la veu de las justas reclamacions de nostra Catalunya, en Bartomeu Robert, l'home de ciencia, lo metge bondadós que féu de sa carrera un sacerdocí, lo catedràtich volgut de tothom, l'ex-alcalde digníssim de Barcelona. Tots tres, nos deixaren ab lo plor als ulls y ab l'afany de poguer imitar llurs virtuts exemplars.

Y després l'Antoni Guiteras, en Joseph Maria Rufart, n'Antoni Jaumandreu, en Jaume Nadal y Ballester, en Joseph Codina, en Dionís Roca, en Bartomeu Terrades, en Lluís Giol, n'Emili Martí, n'Arthur Saforcada, en Joseph Dotras, n'Hermenegild Ros, en Ramon Andreu y en Joseph Estrada pagaren llur tribut a la mort. ¡Que Déu los tinga en sa santa Gloria!

Y, finalment, ¿com he de deixar de parlar-vos del immortal autor de *L'Atlàntida* y de *Canigó*, lo may prou alabat poeta Mossèn Jacinto Verdaguer, si per ell Barcelona vestí las sevas robas del més rigurós dol? L'«Ateneo», que dins de la ciutat representa un element per quin aquesta gran perdua devia esser doblement sentida, se

reuní seguidament y acordà col·locar son bust en marbre pera fer digne costat al del patriarca de la llengua que tan fomentà en vida'l gran poeta, al costat del mestre Marià Aguiló.

Ja veyeu que si materialment he parlat d'avensos en l'«Ateneo», dech donar-vos compte de perduas tan irreparables pera l'esperit de Catalunya. En Maspons, en Robert y en Verdaguer, desde'l cel nos miran y ens alentan pera que, imitant sas grans virtuts, poguem donar, en la mesura de las nostras forsas, dias de goig y d'honra positiva a la nostra benvolguda terra.

Y ara, senyors, excuseu la gran molestia que ab ma ressenya vos haja pogut causar.

HE DIT.

Seguidament el senyor President, D. Raymond d'Abadal y Calderó, procedí a la lectura del *discurs inaugural* que segueix.

Senyors:

QUAN m'alçàreu an aquest lloch, adquiríreu un compromís sagrat, el d'acceptar lo poch que jo pogués donar-vos pera pagar el deute que avuy tinch de satisfer. Vinch a cumplir-lo, esperançat de que, encara que tota ma bona voluntat no siga prou pera donar-vos lo que us pertoca, vosaltres sabreu cumplir millor aquell compromís, y donareu per ben satisfet el meu deute.

No he pogut, a l'escullir el tema, sortir-me de l'especialitat dels meus estudis; però, desitjós de que tot-hom hi pogués pendre interès, l'he buscat en alguna cosa que a ningú fos indiferent, com es la Societat. Parlaré de l'evolució de l'agrupació social.

Y com que les meves paraules per ningú poden ser ensenyances, no pretinch fer res més que pensar en veu alta, dir-vos una serie de meditacions del meu enteniment en aquesta materia.

La vida de l'home's desenrotlla dins d'una agrupació social. Aquest es un fet d'una universalitat tant absoluta y d'una evidència tant palpable, que davant d'ell fins sembla que tremola y s'esborra la veritat dels altres fets.

L'existència d'un home aïslat pot ser un somni de la fantasia, però no respon a una realitat viventa. La concepció mateixa de l'idea d'aquest aïslament cau per ella sola sense cap conseqüència, perquè la mort de l'home aïslat acabaria tota l'evolució d'aquella vida, sense deixar-nos recort aprofitador d'ella.

La societat, donchs, es un fet, y per ser-ho demana un estudi atent de tot lo que són condicions de sa vida, y de les conseqüències que d'ella'n naixen; que sobre'ls fets y no sobre les abstraccions se fonamenten les modalitats que pren la vida dels homes.

Per damunt d'aqueix fet reposa un altre fet també innegable, que es la diversitat de les societats en que viuen els homes.

Cada hu's troba en sa vida dins d'un grupo al que se sent lligat per lley de naturalesa, y instintivament veu en aquella societat en que viu aventatges nombrosos pera totes les manifestacions de la seva activitat, y endevina que, trasplantant-se sobtadament a una altra societat distinta, hauria de vèncer obstacles que gastarien energies que pot esmerçar d'una manera més profitosa, y li fa feresa fins l'idea d'aquest cambi de sa vida de relació ab els demés homes.

Són pot-ser moltes les demostracions racionals que's podrien donar d'aquest estat de l'esperit de l'home, però crech que es més forta que totes la comprovació de l'exis-

tencia del fet, que subjectivament pot fer tot-hom fent consciència de lo que sent dins d'ell mateix en aquest punt, y que objectivament se presenta ab un relleu remarcable en les dues figures de l'emigrant y del desterrat. En totes les literatures ressurt el plany d'anyorament dels que per circumstancies de la vida han hagut de trencar els llaços que'ls lligaven ab la seva agrupació, y aquest plany es el crit d'angunia de tots els individus que la componen, quan se'ls fa concebre l'imatge del trencament d'aquells vincles naturals.

Un altre fet encara s'ha de tenir en compte pera fonamentar tot estudi sobre les humanes societats, y es el fet de la diferenciació d'elles.

Les Societats, com els homes, tenen diferent temperament y caràcter y fins diferent modo de pensar y d'obrar.

Com en els homes, les unes per temperament y caràcter fan presidir tots els actes de la seva vida per un mètode y esperit d'ordre tant exquisits, que sembla que per elles l'ordre es el fi de la vida y no'l medi pel treball; y en cambi n'hi han d'altres que per caràcter y temperament sembla que no sàpiguen treballar sinó dessota del pès d'una pressió externa o interna, que encén en ells la guspira de l'activitat; n'hi han que creuen que l'activitat dels seus individus no més pot fer-se efectiva dins d'una regla y d'uns preceptes enterchs dels quals no es permès apartar-se'n; y n'hi han d'altres que tot ho deixen a l'emulació entre ells, pensant que la feconditat del treball està en raó directa de la bona voluntat que l'engendra. Y seria inacabable la sola enumeració de tots els signes d'aqueixes diferenciacions dels grupos de l'humanitat, en la manera de determinar-se'l seu pensament y la seva voluntat, y en el modo com exerciten las seves activitats en la vida. N'hi ha prou

ab deixar sentat com un fet que no es possible desconèixer, la diferenciació de les societats humanes.

Es clar que no ha de ser-nos indiferent el coneixement dels caràcters d'aquesta diferenciació, perquè segons ells sien poden ser diferents ses aplicacions y conseqüències. ¿D'aon naix y quins elements enclou?

S'es dit ja tant y de tantes maneres el modo com actúa en les societats la seva historia, que jo, pobre de mi, no sabré dir res de nou, ni en el modo d'exposar-ho. Però quan me recordo de l'estimada memoria dels meus pares, y l'imaginació'm suscita'ls recorts dels seus actes y paraules en les diferents situacions de la vida, jo'm sento mogut per un impuls interior y no sé ni vull sustreure-m d'un model que empeny la voluntat ab tanta més força, quant que té ja d'abans guanyat el cor.

Y no pot haver-hi dubte, al meu entendre, que quan un grupo d'homes que se sent homogeni fa'l seu camí a través dels temps, en les circumstancies difícils, ab més empenyo que en les diaries, com per una força semblant a la que mou l'ànima dels individus la memoria dels seus pares, se'ls suscita'l recort dels que'ls han precedit en el grupo, y veuen la prosperitat de la seva vida en lo que per la seva raça, pel seu mateix grupo, com si diguessim per ells mateixos, fou alguns sigles abans llevor de civilització y secret de ses grandeses.

Però no són precisament els recorts lo que determina en cada poble les influències de l'història y de la tradició, y que són causa de diferenciació entre les societats humanes.

Més que res més me sembla veure-hi en l'història dels pobles la gènesis de sa formació social; y pot-ser podriem dir-ne de la marca que en ells deixa y que es causa de

diferenciació entre uns y altres, la persistència del temperament del grupo social.

De la mateixa manera que en la misteriosa concepció de l'home s'empelten en ell ab la sang caràcters distintius de sos pares; de la mateixa manera que's fan renadiues moltes vegades en els néts les fesomies dels avis, els distints grupos de l'humanitat donen mostra dels temperaments y caràcters d'aquells pobles que han pres part en la seva formació.

Y la diferencia d'elements que aquesta formació social ha deixat a cada grupo es lo que dóna caràcter a cada poble, lo que constitueix la diversitat infinita de tants grupos en que s'escandalla l'humanitat.

Cregui-s o no que vinguin els pobles de lo que se'n sol dir breçol de l'humanitat, en el mig de l'Asia, s'ha de veure sempre com dels seus grans núcleus de formació s'espargeixen en diferents direccions tribus, multituds immenses, les unes darrera de les altres, que's van empenyent, s'aturen de vegades y reben influències del lloch aon viuen llarch temps, de vegades reculen pera tornar després ab més forta empenta, lluiten entre elles, y ab la lluita ja se n'esborren algunes, ja d'altres se barregen y es fonen, y les que queden van escampant-se en onades immenses fins a omplir tota la terra.

Després d'haver fet vies molt diverses, se topen de vegades una riuada immensa de generacions que vénen del Nord y una altra que arriba del Sur. Quin dubte pot haver-hi de que les unes y les altres porten elements tant diversos de formació, que pel seu contrast s'ha donat lloch a la topada?

L'un poble ha travessat pot-ser durant sigles terres aprofitadores que li han mantingut viva l'activitat adqui-

rida en les lluites constants per pendre'l lloch que ja trobava ple; pot haver estat sempre en comunicació ab la mar, medi de relació continua ab altres pobles; s'ha trobat quasi sempre en la relació d'home a home, en el combat o en el tracte diari; y d'aquesta vida n'es nascuda ab força sobirana com a font de tota sa activitat, l'amor y l'impuls de les iniciatives individuals, que persisteix com element distintiu d'ell quan s'ha fixat en el lloch de sa definitiva formació social.

L'altre pot-ser ha hagut de fer sa llarga caminada per terres ermes y desertes, y la lluita que ha hagut de sostenir, més que ab altres pobles que l'hagin precedit per aquella via, haurà estat ab sers d'especie diferenta y ab els elements de la Naturalesa; y la necessitat de la vida y la classe de la lluita ha acoblat fortament a sos individus y els ha avesat a veure's com impotents per ells sols pera una y altre, y tots sos actes s'han de fer mediant l'agrupament de molts; y en son esperit s'enfonsa d'un modo instintiu el principi de la supremacia de la fórmula social, que persisteix fins després d'haver arribat al lloch en que's fa la seva última evolució com a poble.

Y no poden deixar de tenir en son ser aquests pobles lo que són elements essencials de sa formació. L'un es actiu, treballador, amplament tolerant, com l'han fet les necessitats de sa vida en les lluites constants que han despertat la seva activitat fins arribar al terme de son viatge, y engendra pel treball de sos individus agrupats les seves institucions socials, que's veuen sempre infantades pel geni dels ciutadans y subordinades a les necessitats de sa vida. L'altre, sentint encara l'ensopiment que dóna la monotonia del trepig de la sorra y l'escalfor de les soleyades del desert, no pot, no sap fer res sense la constant protec-

ció de la Societat, a la qual fia tota sa vida y tots els seus avenços, y reb de la fórmula ab que ha cristalliat la Societat el sagell de son caràcter, com d'ella espera'l socós y protecció material en ses relacions ab els altres pobles que's desenrotllen, o per la conquesta que fa l'exèrcit, o per la dominació que exerceix una nuvolada de funcionaris.

Les diferenciacions semblants an aquestes, y ab matissos y varietats innombrables, són multiplicades dins de l'humanitat. Y al posar-se en contacte dues d'aquestes diferents mostres de formació social, se contraposen y es repel·leixen mutualment, y fan cada una son camí ja afressat y clarament assenyalat, ab separació major o menor de sos fins y dels medis de conseguir-lo.

Cada una d'aquestes agrupacions porta en els elements que l'han formada la seva força. Aquesta força es poderosa, incontrastable, quasi com una lley de la Naturalesa, y ella informa totes les manifestacions externes de la vida de la Societat.

Són molt conegudes les escoles que veuen com a motor de l'home una força mig desconeguda, deguda als elements de sa formació, que inclina sa voluntat de manera tant decidida, que quasi la voluntat no la pot vèncer. Però si aplicades als individus aquestes teories enclouen una paradoxa, poden aplicar-se a les Societats ab exactitut molt més aproximada.

Les Societats sí que's mouen sèns un moviment definit d'una voluntat sola, perquè, encara que la voluntat individual influeixi en sos moviments, aquesta voluntat individual o la suma de les voluntats individuals que la mouen són sempre anònimes. Y per lo mateix que segueix la Societat en sos moviments a l'impuls de voluntats individuals que no poden ser exactament determinades, es indubta-

ble que aquells moviments són fills del temperament de la Societat, considerat com temperament de la resultant d'aquelles voluntats que'ls han engendrat, temperament degut a la formació social, degut a la barreja d'elements que han format el grupo, degut a l'educació de sigles.

Y per lo mateix que's deu el temperament y els moviments de les Societats a la dita voluntat anònima, la modificació d'ells es llarga, es costosa, perquè es necessari fer intervenir nous elements de formació social en aquella Societat, pera que's sobreposin en l'esdevenidor les noves tendències en aquella voluntat desconeguda que ha d'influir en la nova marxa d'ella. Les societats en sos moviments y sa vida, quasi pot dir-se, donchs, que no són conscientes, viuen y es mouen segons l'impuls que'ls donen els elements que han intervingut en sa formació social (1).

Per això dos núcleus, dues societats distintes, juxtaposades, lligades entre elles ab lligams forts y de difícil trencar, se poden influir mutualment ab lentitut; però, mentres no caiguin els elements que porten els caràcters cardinals de sa formació social, permaneixen independents, ab vida diversa, ab moviments moltes vegades contradictoris, ab tendències contraposades. Si'ls elements de l'una y l'altra són incompatibles, es inútil tota lluita pacífica o bullanguera, se resistiran mutualment per no arribar a la confusió, no's barrejaran may, com dos líquids de molt distinta densitat, que l'un sura, sura sempre, y l'altre se posa al fons del vas aon se sostenen.

(1) Les voluntats individuals en quant influeixen sobre la vida social sí que poden ser conscientes. Però l'empenta de la multitud que forma'l grupo pot dir-se que no es conscienta perquè es engendrada per la resultant de voluntats desconegudes que es ben segur que s'hauran mogut segons el temperament que'ls ha donat l'educació de molts sigles.

Per la fusió o l'assimilació d'aquests dos núcleus distints no hi poden res les forces més poderoses que influeixen en els homes. No hi poden res en molts casos les religions mateixes, el lligam més ferm entre les voluntats humanes, perquè fins la concepció de elles pot ser diversa en l'un y l'altre poble; no hi pot res la solidaritat, perquè les semblances que han d'engendrar-la no saben trobar-se, y les contraposicions que haurien de sospesar-se no saben anar a la mateixa balança; no hi pot res el lligam polítich, perquè lo que d'ell es remey per l'un dels pobles per l'altre es causa de mort y ruïna.

En la força interna que porten les diferents agrupacions socials segons els elements que les han formades y que són com la lley de sa naturalesa, es aont hi ha no sols el secret de sa vida, sinó la potencialitat de la mateixa y de son desenrotllo y pervindre. Es aquesta força la causa de que les agrupacions en sa evolució arribin o no arribin a la concreció suprema y a la perfecció de les societats humanes; y el treball constant d'aquesta força es lo que fa pujar a les agrupacions socials els diferents graons de l'escala en que's troben.

Dins d'elles y en l'exercici d'aquella força interna que les mou hi ha tot el procés de sa formació fins a ser societats perfetes.

Me sembla veure tres situacions diferents en aquest procés, que determinen les tres passes capitals de sa vida. L'acoblament d'individus no pot considerar-se com un fet permanent que li dongui identitat, o sia que li dongui una substantivitat propia, fins que pel lligat de sos elements arriba a l'harmonia. Llavors l'acoblament d'individus apareix com agrupació social harmònica. La comuni-

cació d'elements y forces harmòniques d'aquesta agrupació social tendeix llavors naturalment a reglar les funcions que la Societat ha de cumplir, y quan ho consegueix se'ns presenta l'agrupació social orgànica. La Societat orgànica pren consciència d'ella mateixa, de ses forces, de ses funcions, obra sobre elles y sobre'l modo de cumplir-les, y del seu treball en naix l'agrupació social organisaada.

L'història y el caràcter d'aquesta evolució es el secret pera'l coneixement de lo que es cada Societat avuy formada. Tota ella naix com d'un primer germen, de la força de cohesió dels individus acoblats en un grupo. Pensem-hi en aquesta evolució.

L'element capital que necessita tot grupo d'homes pera constituir una agrupació social es el vincle, es el *nexus* que'ls lliga. Séns ell les multituds no seran més que grans de pols que's mouen aplegats o separats perquè'ls mou una mateixa ventada vinguda de fòra, no tenen consistència, no marxen units per impuls propi.

Sense aquest *nexus* que acobla'ls homes en agrupacions harmòniques, no existeixen ni subsisteixen societats, ni existirian ni subsistirien agrupacions polítiques. L'agrupació política, qual únich nexa es la força que deriva de l'Estat, no's pot dir tant sols veritable agrupació social, puix que no naix de la relació entre sos components el motiu de sa subsistència, no es unit per impuls propi, sinó per una força que li ve de fòra, artificial y per això mateix accidental y feble.

Ara bé: en què consisteix aquest vincle o *nexus*?

Una escola que estigué en gran moda fa cap a una vintena d'anys, divideix les societats en totals y parcials; en aquestes el nexa es el fi particular y limitat que hi acobla els homes; en aquelles, en que s'hi comprenen les del

nostre estudi, el nexa s'extén a tots, absolutament a tots els fins de la vida.

Però aquesta solució no resol el nostre problema, perquè encaminant-se tots els homes, y l'humanitat sencera a la realisació de tots els fins de la vida, la societat total hauria de tendir a ser una sola, ben total, que compregués tots els homes; hauria de confondre-s dins de l'especulació y en l'aspiració de realitat definitiva ab la mateixa humanitat. Y a pesar d'això es un fet l'existència de societats totals més reduïdes. ¿Es que es capritxosa la seva formació y poden estendre-s o disminuir-se sos límits segons la voluntat d'un home? Y si no es capritxosa sa formació, com no'n pot cabre dubte, ¿a quin lligam misteriós y especial obeeix la constitució de les diferents agrupacions socials?

Sapigudes són les diferents teories sostingudes en aquesta materia, y sapigudes també les diferents impugnacions que cada hu ha fet de la determinació dels vincles feta pels altres.

Aquest vincle es complexe, y hi entren molts dels elements dels que distints pensadors han volgut senyalar com a únichs. Y se comprèn; perquè la formació social que ha engendrat una determinada agrupació harmònica es no ja sols de sigles, sinó de milenars d'anys, y ha anat deixant de sigle en sigle en el grupo que ha emmotllat gèrmens de vincles que han brotat y han crescut, y s'han fet forts a mida que anaven abraçant-se ab ell les generacions que succeïen a les generacions.

Y al mateix temps la complexitat del vincle fa que de vegades no sia necessari algun dels elements que se solen creure essencials. Y se comprèn també; perquè quan en la formació social que ha emmotllat un poble, durant el

viatge llarguíssim de tota la seva historia, aquell poble no ha sentit necessitat d'un element que per altres ho es d'unió, es que aquest element no es indispensable per la cohesió y consistencia d'aquella agrupació social determinada, encara que pot-ser ho sia per altres.

S'es parlat de la raça com a vincle de les humanes societats, y s'es negada per molts la seva importancia. Les races, se sol dir, no's conserven en les societats europees d'avuy ab sa puresa primitiva. La barreja continuada d'elles ha esborrat, després de tantes generacions, sos signes distintius, y avuy els homes de diferents pobles són susceptibles de semblar-se ab una curta comunicació mutual.

Però es que al parlar-se de les races no's vol assenyalar aquelles races primaries que distingeixen a primer cop d'ull els membres de l'humanitat; no's vol parlar tant sols de les sub-races històriques que encara distingeixen els pobles perquè han tingut influencia marcada en l'història de les nacions. No: se vol parlar del modo de ser, de la característica de cada poble, en lo moral més que en lo físich, encara que lo físich y lo moral se casin per regla general tant íntimament en ells, se parla de la fesomia de l'ànima més que de la fesomia del cos, y la diferenciació dels grups socials en aquest sentit es indubtable com marca que hi ha deixat la diferenta formació social, y que's renova constantment sense may desaparèixer, ab l'evolució constant de la vida, com se renoven de generació en generació els signes particulars de les families, sense que en la seva propia característica se confonguin may les unes ab les altres.

Aquest parentiu de l'ànima lliga fortament els individus d'un mateix grup, y es un dels elements de diferen-

ciació de les agrupacions socials, que entra ab més o menys força, segons sien elles, a donar-les cohesió y unitat.

La llengua es un dels elements més trascendentals d'unió entre'ls homes. Ho es per la seva grandesa y per la seva vulgaritat, si hi val el mot. Ho es perquè toca a lo més íntim del ser, com es l'elaboració del propi pensament y fins el sagell que pren a l'engendrar-se, y perquè toca a lo més manual de la vida, a les relacions ordinaries y de cada moment de l'home ab sos semblants, a lo que exigeixen les nostres més imperioses necessitats per la subsistència diaria.

Jo no'm sento ab cor pera fer sentir l'impòrtancia d'aquest vincle; y encara que sols sigui pera rescabalar-vos de la meva prosa, vull explicar-vos-la ab els conceptes y quasi les paraules d'un publicista eminent, d'en Max Nordau.

«La llengua — diu — es el lligam més fort, y de molt, que pugui unir els homes entre ells. Per ella sola l'home's fa membre d'un poble. Que's consideri bé la valua de la llengua per l'individu, la part que té en la formació del seu ser, del seu pensament, del seu sentiment, de tota sa fesomia humana! Per la llengua l'individu pren la manera de veure del poble que l'ha formada, y ella li ha orgànicament empeltat els moviments més secrets del seu esperit y les més delicades particularitats del seu món de representacions. Per la llengua's fa hereu de tots els pensadors y poetes, de tots els educadors y guies del poble; per la llengua cau sota la suggestió que la literatura y l'història exerceixen sobre'ls homes, fent-los semblants en el modo de sentir y d'obrar. La llengua es en veritat l'home mateix. Per ella's percebeixen les modalitats més nombroses y

més importants del fenomen universal, y ella es l'eina capital pera obrar sobre'l món exterior.

»No'n té cap idea — continúa — de lo que significa la qüestió de les llengües el que's troba tranquil·lament establert al mig dels seus compatriotes en qualitat de ciutadà d'un Estat nacionalment unitari, y que may se pot trobar en el cas d'averkonyir-se de la seva llengua o de renegar-ne. La descripció no es capaç de donar una idea real del furor y de la confusió que sent un home en semblant situació, com no's pot donar una idea d'un dolor físich que jamay s'ha sentit. Solament pot parlar d'això aquell que es nat en un Estat en que son poble està en minoria y sa llengua no es l'oficial, y aon se veu forçat a aprendre una altra llengua de la que no se servirà may sinó com un éxtranger, si no vol renunciar per sempre a tota afirmació superior de sa personalitat, a tota carrera millor, a l'exercici dels drets cívichs en el comú y en l'Estat, absolutament com un serve de l'Edat Mitjana o com un condemnat criminal del temps present. Cal haver-ho passat un mateix pera saber lo que passa en aquell que en el seu propi Estat es despullat dels seus drets primordials d'home y forçat a ajupir el front en la pols davant d'un poble diferent. ¿Què es la privació de drets honorífichs que estableixen com a càstich algunes legislacions, comparada ab la privació del propi idioma? ¿Què es l'encadenament de mans y peus al costat de l'encadenament de la llengua? Un voldria sortir-se d'un mateix, y es troba tancat a dintre seu. Un sap que podria ser eloqüent, y se'l redueix a barbotejar en una llengua que no es seva. Un se veu privat del més poderós medi d'acció sobre'ls altres, y se sent paralisat y mutilat.

»Un home digne d'aquest nom no acceptarà jamay voluntariament aquestes condicions. ¿Qui podrà renun-

ciar sense resistència a sa pròpia personalitat? ¿Qui podrà consentir a resignar-se a una vida privada de l'atribut més important de la vida: la possibilitat de fer sensibles els *processus* vitals interiors, el seu sentiment y el seu pensar? Jo comprenc l'indi que's fa esclafar sota'l carro de Djagernat, perquè no pensa sacrificar la seva individualitat, sinó que, al contrari, aspira a una més ampla expansió d'ella en una vida futura. Jo comprenc també'l fakir que renuncia voluntariament a l'ús d'un dels seus membres y vegea anys y anys com mig home o com home-planta, perquè troba una compensació en les conseqüències que hi veu pera la salut de la seva ànima ab una renuncia agradable a Déu. Però jo no comprenc pas els desertors que renuncien a la seva llengua y que consenten a acceptar una llengua diferent de la seva y a mal parlar-la tota sa vida, entremig de les mofes dels altres y de la seva pròpia confusió.

»Y si aquest sacrifici'l fan per cobardia, per feblesa o per idiotisme, poden encara moure a llàstima; però's fan inefablement despreciables aquells que llencen lluny d'ells la seva llengua, es a dir, el seu jo, l'exteriorisació del seu jo que pensa, y s'insinuen dins d'una pell estrangera pera obtenir aventatges. Aquestos estan per sota dels repugnants *skoptzi*, aqueixos russos que's mutilen, perquè ells, al menys, sacrifiquen la virilitat a una convicció religiosa, mentres que aquells altres renegats se deixen fer eunuchs intel·lectuals, pel diner y per l'equivalent del diner. No hi ha mot pera qualificar exactament aquesta abjecció del caràcter.»

Aixís parla en Max Nordau, y jo no sabia afegir a ses paraules, paraules de més exactitut y de major importància. Quàn penso que la llengua serveix a l'home pera ex-

pressar son pensament, pera cantar sa il·lusió, pera recordar els fets de sa vida, pera traduir a l'exterior sa voluntat, y que pera això's converteix en un dels seus atributs més gloriosos, no puch deixar de proclamar que, quan en un poble la llengua propia li ha servit pera l'expressió del seu seny en sos estudis científichs, quan li ha servit pera cantar el seu ideal ab sos poetes, quan li ha servit pera contar tota la seva vida en ses gestes glorioses y en ses tristeses més fondes, y sobre tot quan li ha servit pera l'expressió de la voluntat sobirana del mateix poble en la formació de ses lleys, ha obtingut aquesta llengua la consagració suprema com a un dels elements capitals de sa vida, que atrau l'amor de tots els seus naturals y s'imposa a l'acatament dels extranys.

Un altre element del nexce que uneix els pobles es la terra en que viuen. Lliga... qui ho dubta?... lliga fortament a cada hu de nosaltres, a tota aquesta naturalesa que'ns es desde petits coneguda, que sembla que en ses linies y en sos colors ha nascut dins de nosaltres, mentres nosaltres creixiem ab la percepció d'ella, y que s'es gravat tant fundament en el nostre seny y en el nostre cor, que fins sembla que vinguem a fer una sola cosa ab ella; y pel lligam de tots nosaltres a la terra'ns lliguem, els que'n som fills, ab una abraçada intensa de germanor.

Dins de la meva ànima m'estreny aquest lligam ab tanta força, que jo no'n podria fugir d'aquesta terra encara que sapigués que tinch de trobar-hi a cada reconada un pas de passió y a cada serra un calvari. Quan me recordo d'aquella fossa venerada aon s'han tornat pols els meus pares, jo'm sento fet d'un grapat d'aquesta terra catalana, que es barrejada ab els cossos dels que m'han donat la vida.

Veus-aquí com se fan els lligams que uneixen els homes. Però això no es prou. Al mateix temps que llaços d'unió, són tots ells causa generadora d'un lligam fort, poderós, irresistible, que la força de l'home no pot trencar: el verader nexa que converteix l'agrupació en una comunitat de vida.

Per la tradició, per l'història, per l'educació de tantes generacions, per la barreja y apropiació dels elements de formació social, pel lligam de la llengua que'ns dóna semblança de pensar y identitat d'expressió, pel lligam de la terra que, tenint-nos a tots atrets, ens subjecta entre nosaltres, un poble adquireix el vincle més fort en ell, perquè porta la potencia inatacable d'una llei natural, y es el que's constitueix per l'harmonia de necessitats, la comunitat d'aspiracions y l'analogia dels medis de realització d'elles.

Aquest es el llaç veritable de cohesió dels pobles.

No es precís en les primeres una identitat absoluta, al contrari, la varietat immensa de les necessitats de l'home fa que's completin entre ells y s'uneixin, desde'l moment que comunicant-se-les mutualment en naix l'harmonia. L'analogia d'interessos, la comunitat d'aspiracions, diguem-ne fet de la solidaritat, naix d'una semblança y d'una contraposició.

Un grupo d'homes que tenen un modo semblant de vida, que's dediquen a ocupacions semblants, necessiten la realització d'iguals empreses pera conseguir lo que cal a la seva vida, y l'impuls a reunir sos esforços pera donar-los major poder els lliga ab una indubtable solidaritat per semblances.

Però, reduïda l'activitat d'aquells grupos a una esfera

d'acció sempre limitada, necessiten d'altres activitats a que's dediquen uns altres grups, que conseguixen per ells els avantatges a que no arriben y que en cambi'ls demanen els avantatges que per sa part no han pogut conseguir. Veus-aquí nascuda la solidaritat per compensació, per diferenciació, quasi podríem dir, materialisant l'idea, per divisió del treball.

Quan, aixamplant-se'ls grups, aquesta comunitat d'interessos, per semblança y per compensació, arriba a l'harmonia; quan al delimitar-se l'agrupació d'ells y agafar el perímetre que'ls tanca se troba ab els límits d'un núcleu que ha rebut una mateixa formació social, y aixís veu refermar-se l'harmonia; quan aquesta agrupació coincideix ab la circumferència que abraça homes que tenen un mateix sagell en el llur enteniment y ab això sent enfortir-se aquella harmonia; quan tots els que estan lligats per aquestes forces parlen una sola llengua y s'entenen y es comprenen, y ab una expressió mateixa tradueixen les idees de llurs enteniments y els sentiments de llurs cors, y es braten ab una comunicació mutual tota l'ànima y senten que la veu dels seus semblants respon a dins seu ab una afalagadora harmonia; quan se troben sostinguts per una terra que no sap ser forastera per cap d'ells, y que, encara que immaterial, canta aquella mateixa harmonia, llavors la Societat està formada, perquè aqueixa societat a que'm refereixo no es més que l'harmonia d'una agrupació d'homes, l'agrupació social harmònica.

¿Què té d'extrany que aquesta harmonia engendri comunitat d'aspiracions? Lo extrany, lo incomprendible seria que no la engendrís. Segons quines sien les necessitats generals dels pobles, segons quins sien els camins pels que són inclinats a desenrotllar la seva activitat, volen ser grans

per les armes o volen ser grans per l'indústria, tendeixen a l'hegemonia per la llibertat que sembla civilització o per la força que produeix esclavitut; obren les portes als avenços de l'intel·ligència o la subjecten a motllos que no la deixen volar; fonamenten la prosperitat social en el treball de cada hu dins de son ordre y en l'unió ordenada del treball de tots, o fien tot son ser a l'esforç de la comunitat, que va decandint-se a mida que ha d'aixamplar l'extensió dels seus serveys; y aquests distints modos de comprendre la vida són aspiracions diferents dels diversos pobles, que de vegades són entre ells completament contraposades, que's repel·leixen mutualment, que no viuen ab harmonia, que's contradiuen y es perjudiquen les unes a les altres si's volen tancar dins d'un mateix impuls y d'un moviment igual.

Les societats tenen també comunitat de medis de realització dels seus fins; no perquè aquests medis sien absolutament iguals en tots sos individus, sinó perquè aqueix seu parentiu en el pensar y en el parlar y en l'obrar, aquesta harmonia que resulta de ses semblances y de ses contraposicions, aquesta convicció de que tots plegats segueixen el mateix camí y desitgen com ideal de la vida un mateix objecte, aquesta equivalença d'educació que'ls ha deixat el sediment de la tradició que es resultat dels diversos elements que han pres part en sa formació social, els empenyen necessàriament per una mateixa via en sa activitat, per un camí harmònic entre'ls uns y els altres, que fa que sentin a dins d'ells mateixos la necessitat de lligar-se, d'obrar conjuntament pera conseguir la realització de les aspiracions que tenen comunes, com aspiracions superiors del poble.

Això es el lligam de les humanes societats, lo que fa que'ls homes no sien elements disgregats que viuen en

una juxtaposició indiferent. Quan hi ha entre un grupo aquesta comunitat de necessitats y d'aspiracions, llavors aquest grupo d'homes constitueix un cos social en el que uns y altres se necessiten y obren ab mutual profit; llavors existeix en tot lo que al grupo interessa una harmonia que'l fa aparèixer com si fos un ser viu, independent dels altres sers semblants, ab consciencia de son ser y de la seva activitat y dels camins per ont aquesta s'ha de dirigir pera que aquell progressi.

Llavors aparèix als vostres ulls, forta, poderosa, irresistible, l'idea de la nacionalitat, una societat perfeta que camina a fins determinats, que, no perquè siguin en la seva vaguetat generalment desconeguts, deixen de ser en la seva essencia clarament definits.

Si aquesta Societat en la seva vida no segueix el camí marcat en aquests fins, se descomposa, se deslliguen els seus elements, s'afluixa y arriba a perdre'l nexa que la constitueix com a agrupació social harmònica. Si segueix la via que la porta a la realisació dels seus fins, es la llevar dels desenrotllos ab que'ls homes han volgut donar més força a sa potencia social, ab organiscacions més o menys encertades.

Per la força mateixa de les coses, l'agrupació social harmònica pren aviat els caràcters d'agrupació social orgànica; aquell fet de l'harmonia de les necessitats socials que naix de la compenetració dins d'un núcleu dels elements que li ha portat una llarga formació social uniforme que enclou dins d'ella la comunitat d'aspiracions, y que determina l'analogia de medis pera realisar-les, fa que'l núcleu tendeixi a exercir regularment les funcions propies a la seva conservació y desenrotllo, y que vagin

prenent forma'ls òrguens encarregats del compliment de dites funcions.

Així se pot veure com les distintes forces socials se diferencien, s'especialisen y s'encarrilen de la manera convenient al seu desenrotllo, y com en el modo de funcionar d'aquesta força prenen modalitats característiques del núcleu en el qual obren. Y a l'obrar sobre la mateixa societat d'una manera ja ordenada, podriem dir ja naturalment reglada, multipliquen la seva potencia, y elles mateixes, com a efectes de l'harmonia social, se converteixen en fonaments socials, en verdaderes institucions d'aquell poble.

Ab això teniu ja aparegut lo que algú ha anomenat règim institucional, y lo que algú ha dit que es element indispensable pera la vida de les agrupacions polítiques; quan en rigor es l'essencia mateixa de l'agrupació social complerta.

Un poble presenta, segons ell es, manifestacions distintes de sos elements de vida. Sa concepció mateixa de la vida, els actes de sa voluntat, les activitats en que aquests se tradueixen, s'exerceixen ab una o altra forma que es diferenta segons el temperament del poble. Y quan aquestes manifestacions responen a un pensament y donen una energia, la societat orgànica funciona normalment.

Figurem-nos un poble, una agrupació social que ha entrat obertament per aquest camí, figurem-nos-el ab abstracció absoluta de l'Estat, y ja veurem en aquest poble tots els elements necessaris pera sa vida y pera sa perfecció.

Ell, aprofitant-se dels avenços que les ciències han portat a tota classe d'arts mecàniques, ha arribat a fundar una industria poderosa, ab la qual no sols ha desvetllat antigues grandeses, sinó que ha format una font de riquesa

que ha canviat l'aspecte total del país, fent créixer la densitat de sa població y posant-la quasi al nivell de les nacions més avançades, apujant sensiblement el benestar de la majoria de sos habitants en el compliment de totes les necessitats de sa vida. Ab aquesta activitat ell ha creat un cos d'industria y un cos de treball, als quals pertanyen un nombre considerable de sos individus, que, infiltrant-se en totes les esferes d'aquella Societat, han de portar-hi necessàriament l'influència nascuda de son modo de veure les coses, après en el treball constant y en el constant exercici de les seves activitats en la producció.

Aquest cos de l'industria y aquest cos del treball, fins a través de les seves contraposicions internes y de les seves lluites mutuais, presenten una tendència que's defineix y que cada dia adquireix més relleu, y dóna fesomia a la societat en que halena, revelant un modo de ser social d'ella; y en la seva comunicació ab els altres cossos de la mateixa Societat, els encomana les virtuts que naixen d'una constant activitat, de l'esforç individual continuat, de l'aspiració al millorament cada dia, y... per què no dir-ho?... els encomana també alguna cosa de l'halenada de ses passions y de ses lluites y de sos vicis; contribuint tot, tot, a emmotllar ab una determinada forma aquella Societat.

Aquest poble, pera donar materia a sa industria y pera donar sortida a sos productes, ha de dedicar-se al comerç; y si'ls recorts li porten el ressò d'antigues grandeses ab ell conseguides, y els elements de sa formació social l'empenyen dins d'aquest camí, forma un cos mercant poderós y que no sols necessita de la Societat facilitats morals y materials pel seu exercici y que influeix en sa conseqüència en l'esperit del poble perquè aquelles li sien donades, sinó que al mateix temps constitueix una particular agrupació, quals

membres pesen ab son esperit y ab sa opinió y ses iniciatives en la mateixa Societat, pera omplir-la d'aspiracions determinades y pera inclinar-la per un camí que'ls sia favorable.

Aquest poble té sempre davant del seu enteniment l'exemple de les activitats socials, y el seu enteniment, en aquest contacte ab una vida constant de treball, se deixa influir per lo que li ocupa l'atenció on se vulla on se fixi, y fuig de les abstraccions, y estalvia les síntesis, y tracta ab anàlisis continuat tot lo que's fa objecte de les seves meditacions; y la ciencia que engendra pren un caràcter particularíssim que, si pot-ser no favoreix estudis especials en les rames merament teòriques, fa que imprimeixi en totes les esferes de la vida en que hi influeix l'intel·lectualitat, que bé ho són totes, un sagell especial que'l fa fugir de fantasiosos somnis, pera atendre cuidadosament a les necessitats pràctiques de la vida.

La seva literatura troba en l'ànima mateixa del poble sentiments íntims que no la fan pariona de cap d'altra, y si cerca nous horitzons en el seu afany d'extendre-s y evolucionar, es en la literatura d'aquells pobles que tenen caràcters semblants an els que li donen vida, y, al desplegar-se y a l'arrodonir-se pera arribar a formar un tot harmoniós o un conjunt distintiu, pren també un caràcter clarament adequat a la fesomia que li es propia.

Les seves arts se desenrotllen al compas de l'industria, y com aquesta tendeixen a avençar sempre; y, ab els ulls fits a totes les noves modalitats que apareixen, prenen com a signe distintiu l'avenç constant a una forma que sembla superior, bestreyent-la, si es menester, de les formes consegudes en altres pobles, però ajupint-les al mateix temps al sentiment y a les necessitats del poble aon viuen.

Les relacions d'home a home s'informen ab consuetuts determinades, que's concreten semblantment en les situacions semblantes, y que originen una relació jurídica de la qual ne naix una cosa superior, si pot esser, al dret, com es el concepte mateix del dret en les relacions socials, que penetra dins de totes les institucions en una forma determinada y tant poderosa, que fins cambía'ls efectes de les lleys imposades donant-los un caràcter distint d'aquell que presidí a sa formació, si'l criteri que les creà no s'adapta al concepte ab que en sa vida usual el poble dóna a la relació jurídica.

Fins en la mateixa concepció de la propia defensa y de la necessitat d'ordre y dels modos de garantir a un y altra, l'agrupació social, encara que no sia constituïda en Estat, dóna mostres de lo que sent y de lo que vol; y si el seu concepte es el de no desparramar en apariencies de força y desitjos de dominació les energies de la Societat, se dibuixa desseguida en l'agrupació l'antipatia als serveys militars, y naixen institucions que, encaminades merament a la defensa social, aparten tot lo que pogués ser esquer pera esplets de guerres y de les esclavituts conseqüentes, y esmercen en aquestes obligacions mateixes de defensa y de seguritat les activitats de tots, com pera recordar-los que elles no són més que medis pera obtenir el restabliment de la pau, quan en circumstancies anormals es amenaçada, lo més abans possible, pera poder dedicar altra vegada aquelles activitats al treball pacient y constant que fa la riquesa dels individus y la prosperitat del poble.

Cada una d'aquestes tendencies es una força de l'agrupació social, cada un de aquests cossos es un membre encarregat de la funció que li escau en aquest organisme, y,

totes juntes les forces y els membres d'aquest organisme, són verdaderes institucions que constitueixen el lligam de la Societat que viu ja una vida regular ab la diferenciació de funcions en els distints núcleus que s'agermanen en ella.

Es el cos de l'industria social, es el cos del treball social, es el cos de l'intel·lectualitat en totes ses manifestacions de ciències, lletres y arts; es el cos de l'aspiració al dret, que porta en la concepció del mateix poble y en l'aplicació d'ella en les circumstancies normals, y en la sanció de la repulsió contra'l qui falta a ell, la llevor de les funcions legislativa, judicial y executiva; es el cos mateix de la defensa nacional dibuixat en els aplechs en que quasi instintivament s'acoblen els ciutadans pera la propia seguretat y ordre; es, en una paraula, el germen, l'*esquema*, la formació orgànica de tot el règim institucional pel qual viuen y se sostenen les societats humanes.

Aquestes forces són engendrades y sostingudes pel concepte instintiu de totes les idees del poble; aquestes forces són engendrades y sostingudes pel concepte de la moral, del dret, de la llibertat, de la gerarquia, de la solidaritat que'l poble té format; aquestes forces són engendrades y sostingudes per l'idea que aquell poble sent, més que pensa, respecte de tot lo que es vincle de cohesió entre sos individus; y perquè són engendrades y sostingudes per la virtualitat superior de sentiment que respon a una idea; encara pot-ser no més que esboçada en el seny dels individus que'l formen, persisteixen y no s'esborren, prenen cada dia més poderosa influencia en el poble, se concreten y defineixen en els distints cossos en que encarnen, y son llaç d'unió entre tots ells, venint a formar lo que se'n sol dir conciencia nacional, no perquè sigui una suprema

unitat de consciències de tots els individus, ni una consciència d'un ser distint dels individus mateixos, sinó perquè es una resultant, una síntesis de lo que sent la multitud respecte a ses necessitats y a ses aspiracions y al modo d'omplir les unes y de realisar les altres.

Llavors aquestes forces per sí mateixes s'escalonen en la Societat, prenen entre elles una deguda gerarquia segons el poder ab que cada una influeix en el cos social; y d'això'n naixen... qui ho dubta?... en naixen autoritats socials, qual criteri s'imposa al poble, per lo mateix que es el criteri que en les circumstancies del lloch y del temps concreta més clarament l'idea d'aquelles necessitats y d'aquelles aspiracions y del camí que ha de seguir-se pera obtenir la satisfacció d'elles. Aquestes autoritats socials sostenen sa influencia en el poble mentres subsisteixen les causes que les han creades, sense coerció vista, sense altra coerció que la que resulta de l'instint mateix del poble que li ensenya que pot caure en desfeta si s'aparta del criteri que elles expressen y que senten que respon al modo de ser del grupo social.

Veyeu l'agrupació social orgànica, en que hi es tot, quasi tot lo que's necessita pera que una agrupació social tingui vida propia y prosperi, no sols sèns rebre influències que li mudin el caràcter, sinó ab prou potencia fecondant pera influir en les societats que no tinguin caràcters tant assenyalats.

Quan arribà una Societat an aquest grau de la seva vida, lo demás que necessita pera l'assegurança y prosperitat d'ella ve quasi per ell tot sol.

La Societat, a semblança dels homes de que està formada, té dins d'ella forces poderoses que espontaniament

se posen en acció. Quan el núcleu d'homes que formen aquella Societat pren consciència de tenir aquelles forces y del destí d'elles, y quan formula l'idea reflexa de lo que es y pot, s'encamina a la més favorable distribució y millor aprofitament d'aquelles forces; pensa en organitzar-les ajudant-les ab l'impuls que pot donar-li una direcció encertada. Y llavors s'està ja a la porta de una nova situació, s'arriba al llindar de l'aparició d'una agrupació social organitzada, a l'aparició de l'Estat.

Ja hi ha tota l'ànima d'ell; ja n'hi ha la musculatura y la sang y la vida. Les dificultats de que arriba a sortir a la superfície com a tal Estat, són accidentals si no naixen de la feblesa de la Societat mateixa. Si aquesta viu, com abans he dit, ab aquelles forces que són els elements fonamentals de sa existencia, que són ses veritables institucions, viu vida propia y l'ha de viure; y en quant trobés en l'organització establerta o que s'establís una resistència al seu exercici y a la seva expansió, viurien l'agrupació social y l'organització en que encarna en una contraposició constant, en la que hauria de sucumbir lo que no té per ell sol la vida, per deixar que surés l'agrupació social orgànica. Y tard o d'hora aquesta llevarà prou força pera convertir-se en Estat.

Per xò cal no fer-se il·lusions respecte a la significació y força de l'Estat, perquè propiament l'una y l'altra són molt petites. Podriem dir que l'Estat no es una força primaria, sinó secundaria. Ell es engendrat per la Societat, y reb de la Societat tot son impuls.

Es veritat que se sol concebir l'idea de l'Estat com la d'una força sobirana, d'un ser tot poderós que pot fer y desfer, que no té altre límit que la seva mateixa voluntat, del que depenen totes les coses, que empeny la marxa de

la civilització, que pot fer segons li agradi que una cosa sia permesa o prohibida.

No solament en l'intel·ligència de molts individus, sinó fins en l'intel·ligència de molts pobles, l'idea de l'Estat hi juga un gran paper. El veuen com la síntesis de la saviesa, de la consciència, de la força del poble mateix; com una potencia molt més gran que la de la suma dels individus que formen el poble, y pel que tenen heretat un respecte profundament arrelat y li regoneixen una autoritat absoluta.

Però fins en això hi podem veure l'influència de la Societat, perquè aquest mateix concepte naix, la majoria de les vegades; de la formació social que ha tingut el grupo, naix de la seva historia.

Són molts els Estats en els que sa concreció suprema, el govern, posat quasi sempre en temps anteriors en mans d'un home, el rey, ha fet la nació, y els soldats del rey han sigut els únics defensors del territori contra l'extranger, y a dins els destructors de les perturbacions. En aquests pobles l'individu quasi no ha tingut participació conscienta en el treball de formació de l'agrupació social, s'es vist emmotllat en el seu modo de ser pel govern de l'Estat, y la Societat, que se sent informada per aquest treball constant de l'encarnació de l'Estat, se fa inferior an ell. Llavors forma aquesta concepció idolàtrica de l'Estat en que ho es tot pels ciutadans; font del dret, força, fins patria...

Aquesta concepció ha sobreviscut en aquests pobles a la transformació de les formes de govern, y per ells el govern representatiu o constitucional té a dins el mateix llevat de despotisme que'l govern autoritari dels reys.

Altres pobles han fet sa educació dins de les vies de la

llibertat, y en ells es aquesta un dels fonaments mateixos del ser social, y les formes nascudes dels distints núcleus y ses tendències, han sigut la font del dret; sos interessos han determinat ses simpaties, ses aliances, les emulacions; que'ls han portat endavant en el camí del progrés, fins sos odis a aquells caràcters socials que's contradiuen ab els elements de son ser. Y aquests pobles comprenen d'altre modo l'idea de l'Estat, la comprenen com un mecanisme al seu servey, un mecanisme profitós en quant respon al fons del ser social, en quant serveix a ses necessitats; inútil, perjudicial quan les contradiu o els hi posa obstacles. Per aquests pobles l'idea de la Societat es l'idea mare, l'Estat no es més que l'organització més o menys complerta y feliçment trobada de ses forces pera ajudar a l'acció social.

Aquests són els pobles que comprenen la veritable noció de l'Estat, que, considerat en abstracció ideològica, té'l mínimum d'importancia dins de les fórmules socials de l'humanitat. Pera compendre-ho, es precís desfer-se de prejudicis, y llevar-li a la noció simple de l'Estat tota la serie de conceptes artificials ab que les elucubracions científiques l'han disfregat, y veure-hi lo que solament es: el mecanisme legislatiu y administratiu, encarregat de certs serveys per compte dels individus de la Societat. Sés aquest mecanisme, l'Estat ni tant sols se concebeix; sense'ls òrguens que'l componen, l'Estat no es res. Donchs, l'Estat, per ell tot sol, no es res. Despultat d'aquests òrguens, l'idea que'ns obsessionava torna a lo que veritablement es y may deixa de ser, a l'idea d'una agrupació social o d'un aplech d'agrupacions, quals forces engendren una organització determinada. L'Estat no es més que l'adjectiu d'aquesta substancia, la forma conscienta ab que

s'exteriorisa una formació social, l'idea reflexa, podriem dir, de la Societat convertida en verb criador.

Per això, per les societats poderoses, l'Estat quasi no té concepció científica, com en les filosofies dels pobles emmotllats per l'entitat que ha portat la representació de son govern. Aixís passa a Inglaterra y aixís passa a l'Amèrica del Nord.

«Un amich meu d'Europa, d'esperit filosòfich, — diu l'il·lustre Bryce, — me demanava que, al fer l'estudi dels Estats Units d'Amèrica, dediqués un capítol a la teoria americana de l'Estat. Vaig respondre que no'n tenen pas els americans de teoria de l'Estat, ni tant sols senten la necessitat de tenir-ne una, contentant-se, com els inglesos, ab fonamentar llurs idees constitucionals sobre'l dret y sobre l'història.

»A Inglaterra — segueix — a pesar de que l'antiguitat de la monarquia ha permès a l'Estat conservar certa influència, ningú atribueix a l'Estat una saviesa especial, ningú tracta com a una cosa superior als que porten l'investidura legislativa o administrativa. A Amèrica, fins desapareix la dignitat de l'Estat, y sembla ser a sota dels individus que viuen baix la seva autoritat. El poble, es a dir, la vasta multitud dels homes que habiten el país provoquen l'admiració, més l'organisme passa desapercebut.»

En tant l'Estat traduirà'ls elements de la formació social que en ell encarnen, en tant serà profitosa la cristallisació de la Societat en Estat. Llavors aprofitarà ses forces y les farà productives, com se fan més productives totes les forces de la Naturalesa — inclòs les humanes — quan s'acoblen y s'encaminen racionalment a un fi;

llavors sabrà concretar d'un modo definit y gràfich les aspiracions d'aquell poble que'l distingeixen dels altres grupos; llavors encarrilarà les activitats y energies de la multitut a la consecució d'aquestes aspiracions y al consegüent compliment de les necessitats d'ella; llavors farà que les semblances dels individus y dels grupos inferiors els lliguin en una solidaritat feconda, y harmonisarà la diferenciació dels individus y dels núcleus que's compensen en una solidaritat més feconda encara; llavors, com que farà que no's perdin inútilment les forces socials, impulsarà la marxa de la civilitació d'aquell grupo social; y la seva força organisađa multiplicarà l'aplicació de les energies socials a lo que ha de ser consecució del fi per l'individu y per l'humanitat.

Aixís es que l'integració de les forces socials en l'Estat, o sia en l'orguen suprem de la seva manifestació, no pot may traspasar un límit clar, definit, indubtable, y es el límit que li marca la possible desviació d'aquests mateixos elements socials que constitueixen força col·lectiva.

Per això, en tant en quant l'agrupació política sia més extensa y tanqui dins seu més núcleus de formació social diferenta, han de ser menors les forces socials que prengui en ses mans l'Estat, perquè si es impossible la seva unificació s'ens fer patir l'element d'un d'aquells núcleus; l'Estat, lluny d'aprofitar les fonts de vida de la Societat que'n pateix y fer-les créixer, les usurpa, y ab l'usurpació les mata. Per això l'agrupació política que abraça distints núcleus socials ha de ser fundada en una llibertat altamente expansiva, que deixi espay lliure pera que's moguin y visquin y funcionin els elements socials que han presidit a la formació d'aquell núcleus y que persisteixen en ells.

Quan l'Estat no tradueix els elements de la formació

social que en ell encarna, sia perquè no sap traduir-los, sia perquè no pot traduir-los per la diferenciació dels distints núcleus que enclou, als quals no sap deixar en la llibertat deguda pera que's moguin y desenrotllin, llavors l'Estat no es més que un despotisme, matador de tot progrés, de tota civilisació, de tota vida. Llavors l'Estat se converteix en una mera força material, que per circumstancies d'accident ha usurpat una representació que no li toca, y aquesta força, en comptes de ser un medi pera la major vida de la Societat, se converteix en un fi dels que la monopolisen, que esclavisen a tota la Societat, al poble que viu en ella, a tots sos individus, pera explotar-los en benefici propi. Als explotadors els sembla bé disfregar-se ab noms determinats, dir que representen ja'l progrés, ja la tradició, pendre pretext d'una idea de conservació o d'una de reforma de l'ordre social, y es formen grupos que aixís dissimulen l'identitat del seu fondo.

Desde'l moment en que no es el mecanisme de l'Estat la veritable concreció de les tendencies de les Societats que constitueixen l'agrupació política, no es altra cosa que'l predomini d'un grupo de més forts, pel nombre, per la riquesa, per l'astucia, per lo que sia. Si en aquell Estat se l'ha fet definidor del dret, criador de la riquesa, distribuïdor de les forces físiques y fins intel·lectuals entre'ls ciutadans, aquell grupo abusarà de la seva força y afogarà la Societat en bé de sa propia subsistencia.

El dret, l'intel·lectualitat, la tendencia civilisadora no pot nàixer de la mera força. Res d'allò té un origen tant material. Si l'Estat, sa forma de manifestació que es el govern, encarna la tendencia social, l'afavorirà donant-li sa força. Però, en el perill de que la contradiga, el dret nascut de la Societat, encara que's faci aparèixer com a defi-

nit per l'Estat, s'ha de veure que no sia'l verb d'aquest, sinó, al contrari, la seva limitació.

Donchs que'l dret no'l crea l'Estat, no: naix de la Societat, de la vida social, de la comunicació mutual dels homes. Si un acte de l'Estat va contra la vida social, contra la comunitat d'interessos de la Societat, digueu contra la solidaritat, si voleu, contra lo que aquesta vida social ha fet que fos la regla jurídica, trenca'l dret que existeix dins de la vida social, l'acte de l'Estat es antijurídich, es com un crim en un ciutadà. Pot semblar que aquest acte de l'Estat no té sanció, y que per això no entra dins de la órbita dels actes jurídichs y antijurídichs... Que no té sanció?... Sí que la té; la perturbació social que causa, per qualsevol retrocés, qualsevol perjudici que fa nàixer per la Societat. Y devegades aquesta sanció es tant manifesta, que una continuació de perturbacions jurídiques per part de l'Estat porten càstichs tant crudels y palpables, com els de desfetes no llunyanes de que'ns ha tocat patir les conseqüències.

Quan l'agrupació política, l'organització social no sap respondre als fins del poble que representa, l'Estat no es més que una ficció, que infantia en tots els ordres de l'activitat ficcions que no poden sostenir-se, escarnint les institucions nascudes del cor de la Societat.

Com la Societat se mou per la resultant de les voluntats de les multituds agrupades, fingeix que les concreta en un Parlament nascut d'aquella resultant, y de fet el Parlament es una ficció en que's fa mofa d'aquella voluntat, y la Societat no's mou per una força impulsiva que naixi d'ella, sinó que ha de rossegar-se resistint als moviments que se l'imposen, impedint-li la seva vida natural. Y la força impulsiva de la Societat se contraposa a la que hauria de

ser sa concreció y son carril a la vegada, y el Parlament es un obstacle a la via de la Societat. D'aquí'n ve la vida social pertorbada, ses forces malmeses y els ciutadans aclaparats davant de la disminució de potencia creadora de sos esforços, bona part dels quals ha d'aperduar-se pera contrarrestar una força contraria que'ls lleva part de sa energia.

Com la Societat avança per les veritats que descobreix l'enteniment dels seus ciutadans, y pels esplets de sa literatura y de ses arts encaminades pel geni especial que li han donat els elements creadors de sa vida, vol l'Estat encarrilar la ciencia y donar-li més forta empenta; y de fet estableix centres que subjectats a lligams que no admet el seny ni'l sentiment, maten la lliure expansió de les aptituds dels pensadors, y estronquen les intel·ligencies que neixen. Y el vol del pensament y l'aspiració a la bellesa que sent el poble, se debaten inútilment contra les lligadures y no poden conseguir l'expansió que convé a la seva cultura y civilització.

Com que creix la Societat y s'engrandeix ab les forces sempre vives y sempre renovades de sa agricultura, de sa industria y de son comerç, vol l'Estat que sembli que aviva aquests interessos ab la seva acció organitzada, y, a pretext de que contribueixin totes les forces a la seva organització, posa obstacles a totes les humanes activitats, que viuen vida raquílica per haver de lluitar ab ells, y els falta l'esfera d'acció que haurien de tenir pera lluitar ab els esforços semblants de les altres societats organitzades.

Com que la Societat viu en un lligament de relacions mutuals que prenen caràcter jurídic o antijurídic, en quant corresponen o contradiuen el fi social de l'agrupació, vol l'Estat prestar-hi sa força, y les tradueix en regles

que al ser equivocades en sa determinació o en sa aplicació, o al no correspondre al fi social, sinó a fins particulars, trastornen el modo de ser de la Societat y arriben a produir conseqüències contradictories a les que haurien de realisar-se pera que la Societat pogués ordenadament desplegar totes les seves activitats.

Com que en la Societat es l'instint de defensa y de conservació de l'ordre un dels medis pera que puguin desenrotllar-se totes les seves energies, sense obstacles que les facin esmerçar en feines improductives, vol l'Estat crear un cos que dugui força superior a les seguretats d'aquella defensa y d'aquell ordre; y convertint quasi en fi el medi, acapara desordenadament les forces socials que haurien de dedicar-se a feines productives, y limita aixís la força productora del país.

Aquest Estat que no ha comprès la seva missió, que no ha sapigut ser mirall de l'agrupació o agrupacions socials que comprèn, que en compte de multiplicar les forces socials les contradiu o les disminueix, xucla aquestes mateixes forces socials, no pera vessar-les, convertides en pluja productiva, sobre la mateixa Societat, sinó pera entregar-les a les ficcions que ha creat com a concrecions de les institucions socials, y que no són més que una il·lusió d'elles; y els cossos en que aquestes falses institucions se mouen no són més que esclavisadors del pensament, de la voluntat y de l'activitat del poble.

Aquest Estat, que hauria d'haver portat al cim de la perfecció aquelles institucions socials, sense les que una agrupació no pot viure, les converteix en una explotació constant de la Societat mateixa, per la qual s'escampa sobre uns quants lo que indegudament se pren a tots.

Y lo que haurien de ser institucions no són institucions;

perquè ni tant sols els cossos en que haurien d'encarnar tenen l'halè propia d'elles, sinó que cerquen no més la seva vida en aquella ficció. Y el Parlament que hauria de traduir la voluntat del poble no es l'expressió de la voluntat social, sinó l'aplech de qui indegudament ha arribat a un lloch que no li es donat pel poble; y, seguint la trista petjada d'aquesta institució capital malmesa, totes les altres mostren senyals indubtables d'aperduament y corrupció. Y llavors ja no hi ha cos científich en les Universitats y en les Escoles; ni hi ha'l sacerdocí de la defensa y la guarda social en l'exèrcit; ni halenen per l'esperit jurídic els cossos pels quals s'ha de realisar el dret; ni tenen consciencia de sa missió tècnica'ls cossos facultatius; sinó que tot se converteix en una immensa xarxa de buròcrates, que aixís se diuen acadèmichs, militars, catedràtics o enginyers, com se podrien dir directors, prefets, quefes o oficials d'administració; perquè estan tots més atents a lo que han de rebre de l'Estat que a la funció social que'ls hauria d'estar encomanada.

Y aixís aquelles institucions que són les manifestacions externes y els medis d'acció dels fonaments mateixos de la Societat, se fonen y desapareixen en els Estats mal constituits o imperfectament organissats. Y com l'agrupació social no pot viure sense aquestes institucions que són la concreció de la seva força y la palanca de les seves activitats, s'emmalalteix y passa perills de mort l'agrupació social organissada que ha perdut l'esperit de ses institucions y ab ell l'essencia mateixa de sa vida, ab l'amenaça d'aterrar ab sa caiguda fins l'agrupació social harmònica que li ha donat vida, perquè l'organisme que l'ha engendrada s'ha sacrificat pera engendrar aquella organissació malmessada.

La contraposició de la Societat y de sa organisió atrofia'ls òrguens d'aquesta, que com no s'apliquen degudament a la funció que haurien d'exercir, se malmeten ab la força social sobrera que reben y que no troba sortida en les activitats que hauria de moure; y els lligams que uneixen els uns elements ab els altres s'afluixen y acaben per caure definitivament en una inutilitat d'acció que perjudica a l'organisió social y a l'agrupació que representa. Si aquella agrupació vol viure, ha de renovar tota la vida de sa organisió, ha de restaurar poderosa'ls elements y forces que naixen de sa agrupació social; ha d'influir ab ses forces aixís restaurades en els òrguens per medi dels quals se manifesta externament; ha de retornar a l'harmonia de sos elements y al funcionament normal de sa vida orgànica, perquè tinguen compliment les lleys naturals del seu ser, y transformin aquestes les organiscions mal establertes, fent que responguin a les funcions verdaderes de l'agrupació social que les ha engendrades.

Aquesta es la feina capital dels ciutadans de tota agrupació social harmònica. Sa vida dependeix de la vida de la Societat en que han nascut y que'ls ha donat son sagell. Es malmesa la feina que's posa pera contradir lleys de la naturalesa com la lley de la gravetat. Es també malmesa la feina de voler sostenir un edifici que s'enfonsa.

Es més profitosa la feina dedicada a restaurar el funcionalisme normal y escaigut de l'agrupació social a que's pertany, perquè es feina que ve ajudada per la naturalesa de les coses. Ab ella se resuciten les activitats adormides, se dóna tot son poder a les iniciatives individuals, s'ajuda a la formació de les col·lectivitats, s'encamina la vida pels camins falaguers a que la porta'l caràcter que hem heretat

y que'ns donen tots els elements que'ns han format y ens volten. Ab ella la Societat a que's pertany pot adquirir una força sobrera pera renovellar tot son organisme, y restaurar després ab conformitat ab ell l'organissació en que es bo que encarni.

Ditxoses les societats en que sos individus ho compren-
guin aixís, y dediquin sos esforços a que ella s'encamini
en la direcció a que l'empenyen sos elements naturals de
formació, y a que esmeni les equivocacions sofertes quan
ha començat falsa via. Sols elles tenen garanties de soste-
nir-se, y de fer-se grans y poderoses, afavorint les energies
individuals que'ls ciutadans posin en pràctica, moguts per
sa llibertat y guiats pel seny de la responsabilitat de sos
actes.

HE DIT

Grans aplaudiments ressonaren després de la lectura de l'anterior discurs; y el senyor President declarà obert el curs acadèmic de l'«Ateneo Barcelonés» pera l'any 1903, anunciant la serie de conferencies que seguirien a la solemnitat que acabava de tenir efecte.

Després de lo qual s'alçà la sessió a les onze de la nit. De lo qual formaliso la present acta.

EL SECRETARI GENERAL,

Pelegrí Casades y Gramatxes

